

Suomen talouspolitiikka 1990-luvun Euroopassa - yritysten toimintaympäristön muutos

TIMO SUMMA

Ensi vuoden tammikuun ensimmäinen päivä ei tule juurikaan eroamaan tämän vuoden viimeisestä päivästä.* Teollisuudelle Suomen EU-jäsenyys avaa positiivisen evoluution mahdollisuuden. Revoluu-tiota tai yli yön saavutettavia hyötyjä ei ole odotet-tukaan. Yritysten, ammattiyhdistysliikkeen ja talouspolitiikan johdon osaamisesta ja yhteiselistä on kiinni, missä määrin onnistumme hyödyntämään nyt tarjolla olevat mahdollisuudet. Tulokset tulevat vaihtelevaan yritysکوhtaisesti ja toimialoittain.

Yrityksissä toivotaan ja uskotaan, että EU-jäsenyys pakottaa talouspolitiikkamme tavoitefunktion täsmentämiseen sekä ennustetta-vuuden ja uskottavuuden oleelliseen parantami-seen. Sodanjälkeinen talouspolitiikka on pääosin ollut nykivää ja lyhytjänteistä, mikä on yritysten toimintaympäristönä huonoin mahdollinen. EU edellyttää pitkäjänteisyyttä ja selkeyttä tavoitteisiin. Vakava suhtautuminen Euroopan raha- ja talous-unionin (EMU) kriteereihin antaa paitsi talous-politiikan johdolle niin myös yritysjohdolle tiukasti määritellyn toimintaraamin. EMU:n myönteiset vaikutus ovat mikrotaloudellisia kustannus- ja tehokkuushyötyjä sekä makrotaloudellisia uskotta-vuushyötyjä.

Lähikuukausina nähdään kuinka hyvin poliitti-nen koneistomme kykenee talouspolitiikan jopa

radikaaliinkin uudelleen arviointiin. Tarvealueita on useita, mutta yrityssektorin näkökulmasta lienee periaatteelliselta merkitykseltään tärkein suhtautuminen työn ja pääoman hintasuhteeseen. Nykyinen toimintamalli lähtee käytännössä siitä, että työpanos olisi kansantaloudessamme niukkuus-tekijä: palkat ovat korkeat, samoin niihin sidotut verot ja sosiaaliturvamaksut. Nykytilanteessa ja lähivuosina meillä lienee rakenteellisesti ainakin noin puoli miljoonaa työtöntä. Tilannetta lieventää tosin ensi vuosituhannen alkupuolella työikäisten lukumäärän lasku. Onko viisasta ajaa kansantalout-ta näin matalalla käyttöasteella näin pitkään? Ellei tätä haluta, joudutaan mm. verotuksen, sosiaalitur-van ja eläkejärjestelmien tarkistuksiin. Jos tällaiset linjaukset tehdään, ovat vaikutukset mittavat teolli-seen rakenteeseen ja sitä kautta mm. energiapolitiikkaan. Yritysjohdolle on tärkeää tietää, mikä reitti talouspolitiikassa pitkäjänteisesti valitaan. Yritykset pystyvät sopeutumaan valittuihin ympäristömalleihin. Pahinta on nykivyyt ja epätietoisuus.

EU-maailmassa toimittaessa pääoma on nykyis-täkin herkemmin liikkuvaa. Oman ja vieraan pää-oman ehdot sanelevat pitkälle teollisuutemme kehitys- ja kasvuedellytykset. Kriteerit annetaan kansainvälisiltä rahamarkkinoilta. Erilaiset riski-luokitukset ja suorituskykyymittarit (kuten tu-lus/osake tai kassavirta/osake) sanelevat pankkien ja investoijien halukkuuden. Yrityksemme pannaan riviin tuhansien muiden ulkomaisten yritysten kanssa ja kyyniset johtopäätökset rahoituksesta

* Puheenvuoro Kansantaloudellisen yhdistyksen iltapäiväseminaarissa Eurooppalainen Suomi 14.11. 1994.

ja/tai investoinneista tehdään aikaisempaa useammin Lontoossa, Frankfurtissa tai muissa maailman finanssikeskuksissa määrittelyillä pelisäännöillä. Kotoiset järjestelyt ristiinomisuksineen eri kotimaisten pankki- ja vakuutusryhmittymien piirissä menettävät asteittain merkitystään. Tämä on pääto克斯entekoa ja rakenteita epäilemättä tervehdyttävä, joskaan ei kaikkien yritysten kannalta ongelmaton kehitys.

Rahoitusympäristön muutoksesta seuraa yrityksillemme mm. seuraavia vaatimuksia:

- Yrityksen *toimialan* tulee olla selkeä. Tämä merkitsee monialayhtiöille epäetua etenkin hankittaessa oman pääoman ehtoista rahoitusta arvopaperimarkkinoilta.
- *Kannattavuuden ja kassavirran* tulee olla jatkuvasti eli myös matalasuhdannevuosina riittävä.
- Taseen tulee olla terve, ts. *omavaraisuusasteen* Suomessa totuttua korkeampi.
- *Kasvat ja rakenteellisesti uudistuvat* yritykset ovat staattisia ja taantuvia mielenkiintoisempia.
- *Riskien hallinnan* (tuotevalikoima, asiakasjakauma, valuuttakurssienherkkyys etc.) tulee olla vähintään tyydyttävä.

Vaatimusten täyttäminen edellyttää paitsi rakenteellisia muutoksia niin myös operatiivisia päätöksiä. Pääoman käytön tehostaminen on yrityssektorin keskeisin vaatimus. Toinen johtopäätös on se, että nyt menossa olevan korkeasuhdanteen aikana pitäisi perinteellinen investointialto jättää väliin ja tavoitella selkeää tasonousua omavaraisuusasteessa. Vaade on pääsääntöisesti sama lähes koko yrityssektorissa mutta erityisen korostunut metsäteollisuudessamme. Keskittymällä suurinvestointien asemasta pääoman käytön tehostamiseen, tuottavuuden nostamiseen, joustavuuden lisäämiseen, laadun parantamiseen ja markkinointiin tuottaa pitkän päälle parhaimman tuloksen. En ymmärräkään niitä puheenvuoroja, joissa yrityksiä nykytilanteessa yllytetään suurinvestointeihin. Uskon, että juuri päinvastainen käyttäytyminen on nyt tarpeen, jotta täydellä tarmolla otetaan kansantalouden pääomakannasta löysät pois ja

kaikki hyöty irti. Näin saadaan taseet terveemmiksi ja sidotun pääoman tuotto toteutunutta, pitkän aikavälin liian matalaa tasoa korkeammaksi.

Ulkomainen omistus on kasvanut lähes räjähdysmäisesti pörssiyrityksissämme. Kehityksestä on luettu myös vääriä, turhan positiivisia signaaleja. Suomalaiset yritykset olivat voimakkaasti alihinnoiteltuja pari kolme vuotta sitten. Valuuttakurssimuutokset ja niiden myötä ratkaisevasti parantuneet tulosodotukset houkuttelivat kansainvälisiä sijoittajia lyhyehköllä aikavälillä kypsyyden voittojen perään. Tämä on kyynistä omistusta, joka tulee ja pakenee yhtä nopeasti. Viime aikoina on nähty lantin hyvä puoli. Se toinen puoli näyttäytynee lähitulevaisuudessa. Jos valuuttakurssi- ja korkoepävarmuutta jossain määrin kyetäänkin EU:n puitteissa vähentämään, tulee ulkomaisten sijoittajien herkkäliikkeisyys rajoittamaan ajoittain voimakkaasti oman pääoman saatavuutta ja sen ehtoja.

Rahoitusympäristöön sopeutuminen on pääosin yrityksistä itsestään kiinni. Uskon että siinä onnistumme. Sitä vastoin on vaikea päätyä muuhun kuin pessimismiin, kun tarkastellaan työvoimakustannusten tasoa ja kehitystä. Ylirasakas julkinen sektori ja sosiaalijärjestelmä ovat johtaneet kestäättömiin tuloveroihin ja rasittavat yrityksiä. Vaikka kaikki yhteiskunnassa ovat tunnustaneet ongelmat, ei poliittista ohjelmaa julkisen sektorin todellisesta saneerauksesta ole edes valmisteilla. Erilaiset juustohöyläversiot eivät johda mihinkään. Tässä suhteessa lama näyttää menneen täysin hukkaan.

Palkkakehitys on meillä ollut maltillista viime vuosina. Kun joillakin vientisektoreilla käyttöaste ja tulos ovat nousseet, on kakun jakoon ilmoittautumassa halukkaita laidasta laitaan. Käsittämättöminä on, että eturiviin ovat tunkeneet julkista ja yksityistä suljettua sektoria edustavat täysin epärealistisilla vaatimuksillaan. Eli mitään ei ole opittu.

Yrityssektori tarvitsee järkevää kustannustasoa ja sen rinnalle joustavuutta. Samalla myös sektoreittaisten palkkaerojen kasvu on väistämätön kehitys ja sallittava. Laadukas, kansainvälinen yritysjohto omalta osaltaan edellyttää markkinaehtoista korvausta. Hyvän johdon saatavuus on

kansainvälisten yritystemme keskeisimpiä pullonkauloja jo nyt.

EU-ympäristömuutoksista ohitan maininnalla yksittäisille yrityksille tärkeät asiat kuten

- suunnatut ja tuetut rahoitusjärjestelyt
- avustukset
- TK-rahoitus ja -yhteisprojektit
- alihankintaverkostot
- julkisten hankintojen avautuminen kilpailulle
- PKT-yritysten tukiohjelmat
- Kustannus- ja tehokkuushyödyt

Suomalaisille yrityksille uusia mahdollisuuksia tarjoutuu eniten verkostotalouden ja Itä-Euroopan maiden projektien rahoituksen kautta. Näissä on tuloksia realistista odottaa 5-10 vuoden tähtämällä.

Suomen teollisuuden kotimarkkinat ovat aina olleet pienet, joten vientimarkkinoille suuntautuminen on ollut luonnollista. Kansainväliset toimintamallit ja niiden johtaminen on meille sitä vastoin uutta. Vientiteollisuutemme tekninen koulutusvaranto on hyvä, mutta kaupallinen osaaminen on heikkoa. Ongelmamme lähivuosina on se, että globaaleista markkinoista ja toimintaympäris-

töistä tunnemme EU-alueen kuviteltua huonommin. Olemme hankkineet käytännön kokemusta entisen Neuvostoliiton lisäksi lähinnä Pohjois-Amerikan ja viime vuosilta myös Kaakkois-Aasian markkinoilta. Osat Euroopasta - kuten Välimeren maat - ovat kulttuuri- ja kielisyiden takia ydinosaamisemme ulkopuolella. Jotta emme odota epärealistisen nopeasti tuloksia, niin on hyvä pitää mielessä se, että vanhoissa EU-maissa etupiirit on jaettu ja usein paikallinen taloudellis-poliittinen establishment on ratkaisevan tärkeä päätöksenteossa.

Globaalisti toimivilla yrityksillä on yhä useammin oltava tuotantoa (ja huoltotoimintoja) Pohjois-Amerikassa (NAFTA), Kaakkois-Aasiassa ja Euroopassa, koska aina on jossain näistä kilpailuetu valuuttakurssien, työvoimakustannusten tai muiden tekijöiden takia. Monet suomalaiset yritykset ovat edenneet jo pitkälle tähän suuntaan.

Hintakilpailukyky on jatkossakin välttämätön mutta ei riittävä ehto yrityksillemme. Reaalisen kilpailukyvyn parantamiselle EU-jäsenyyttä seuraavat rakennemuutokset antavat lisämahdollisuuksia. Voittajia ovat markkinoilla toimivat yritykset ja vain sitä kautta kansantalous.